

IBM Türk Çalışanı Nedim Akay, Örgütlenme sürecini ve sorunları Elektrik Mühendisliği'ne anlattı...

IBM ÇALIŞANLARI UCUZ İŞGÜCÜ OLMAK İSTEMİYOR

Banu Salman
banu.salman@emo.org.tr

Türkiye'de çalışma yaşamı ve çalışanların örgütlenme hakları 1980 sonrasında hızla tırpanlanırken; çalışma alanlarına yönelik "esnek çalışma, taşeronlaştırma" gibi insani yaşam koşullarını zorlayıcı müdahaleler kanıksanırken; kayıtdışı istihdam genişlerken; mevcut sendikal mücadele alanlarında hızlı bir gerileme yaşandı. Serbest piyasa ve özelleştirme uygulamalarıyla kamu da dahil olmak üzere sendikal çalışan sayısı ülke genelinde hızla azaltıldı. Böyle bir ortamda doğmaya başlayan yeni sektörlerin ise örgütlenme pratiği hiç var olamadı. Bu anlamda belki

de en çarpıcı iş kolunu bilişim alanı oluşturuyor. Öyle ki bu alanda pek çok dernek, sivil toplum örgütü, hatta işveren sendikası bile varken, çalışanların sendikası bulunmuyor. Bilişim alanındaki ilk örgütlenme mücadelesi IBM Türkiye çalışanları tarafından Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası (Tez-Koop-İş) bünyesinde gerçekleştiriliyor. Örgütlenme sürecinde yaşadıkları sorunları aktaran IBM Türk Eski Çalışanı Nedim Akay, hem çalışanlarda, hem sendikalarda perspektif değişikliği gerektiğini anlatırken, yasal mevzuatın

değiştirilmesini istedi. Bilişim alanında donanım ve yazılım alt sektörleri itibarıyla Türkiye'nin önemli bir yere sahip olmadığını belirten Akay, bilişim sektörü çalışmalarının büyük bölümünü oluşturan hizmet üretimi alanında ise taşeronlaştırma, yurtdışı taşeronlaştırma ve ucuz işgücü tehlikesine dikkat çekti.

Sendika temsilcisi olarak görev yaparken işten atılan Nedim Akay, Elektrik Mühendisliği Dergisi'nin bilişim alanında sürdürdükleri örgütlenme mücadelesi ve bu alandaki sorunlara ilişkin sorularını yanıtladı.

Elektrik Mühendisliği: Bilişim sektörünün Türkiye ekonomisi açısından sizce yeri nedir?

Akay: Ekonomik değerlere, girdilere, çıktılara bakmadan tam cevap vermek çok zor. 20 yıla yakın zamandır bu sektörde çalışan birisinin birikimiyle cevap verecek olursam Türkiye ekonomisine istihdam sağlamaktan öte bir yeri olduğunu düşünüyorum.

Bu soruyu ülkemiz bilişim sektöründeki popüler kurumlara sormuş olsaydınız eminim benim cevabımdan farklı olacaktır. Size parmakla sayılı firmanın çözümlerini anlatıp, yine parmakla sayılı bilişim ihracatımızı böbürlenerek anlatacaklardır.

Bilişim sektörünün bileşenlerine bir bakalım; donanım var, yazılım var ve hizmet var.

Sektöre donanım üretiyor muyuz? Yok denecek kadar sınırlı. Biraz Vestel, HP, IBM gibi uluslararası şirketlerin donanımını alıp satıyoruz veya Çin, Tayvan gibi ülkelerin parçalarını alıp, birleştirip, satıyoruz. Ne değer yarattık ülke ekonomisine?

Sektör yazılım payının ne kadarı yerli yazılımdır sizce? Ben yüzde 10'dan fazla olmadığını tahmin ediyorum. Bir de yazılım satışlarının yüzde 40-60 arası karlılık içerdiğini dikkate alın. Nerede ülke ekonomisine gelen fayda?

Geriye ne kaldı; servis. İşte tek elimizde olan değer. En iyi okullardan mezun olmuş, ülkenin en yetenekli kesimine, var olamadığımız donanım ve yazılım pazarında hizmet üretiyoruz. Yani, başta söylediğim gibi istihdam sağlıyoruz.

Gelecek outsourcing (taşeronlaştırma), offshoring (yurtdışı taşeronlaştırma) ile bunun da elimizden kayıp gitmesine gebe. İşte zaten bizim çıkış noktamız, örgütlenme zorunluluğumuzun başladığı yer de burası.

Elektrik Mühendisliği: Bilişim sektörü çalışanlarının sizce en temel sorunları nelerdir?

Akay: Sektörümüzdeki sorunlar sürekli artmakta. Tabi sorunların öncelik sıra-

sı da sürekli değişmekte. Belki 10-15 sene önce sektörümüzde ücret sorunu temel sorun olma niteliği taşımıyordu, ama bugün temel sorun. Esnek çalışma diye bir şey söz konusu değildi, ama gelişen ve çalışma koşullarını da değiştiren teknoloji ile süresiz ve ücretlendirilmeyen fazla çalışma, günümüzün temel sorunlarından.

Temel sorunları başlıkları ile özetleyecek olursak; ücret adaletsizlikleri, esnek çalışma, olmayan ve olanın da törpülediği sosyal haklar, "outsourcing", meslek hastalıkları, iş güvenliği olarak özetleyebilirim.

Elektrik Mühendisliği: Sizlerin örgütlenmeye yönelik yürüttüğünüz faaliyetler hakkında bilgi verir misiniz?

Akay: Çalışanlar için son beş yıldır radikal değişimler yaşıyorduk. Sürekli çalışma koşulları kötüleşiyordu ve çalışanlar arasında adaletsizlikler hızla artıyordu. Ücretler arasında 3-4 misli uçurumlar, eriyen sosyal haklar ve çalışana göre verilen haklar ile yaratılan iş çatışması. Kimimizin sağlık sigortası var, kimimizin (yenilerin) sağlık sigortası yok. Olanların da koşulları sürekli aşağıya gidiyor. İşine gelirse yaklaşımları. Beş senedir alamadığımız enflasyon artışı ve daha birçok sebep...

Örgütlenme süreci için her şey 2007 ortalarında başladı. Hem de başlaması gerektiğini bize IBM yönetiminin kendisi söyledi!

IBM Türkiye'nin bağlı olduğu ülkenin genel müdürü, İspanya genel müdürü, bir toplantıda bizlere, "Turkey is my little China" yani "Türkiye benim küçük Çin'im olacak" dedi. Sanki çalışanlar için iyi bir şey söylüyormuş gibi... Ya da söylediğinin farkında değil. Fakirleşin diyor yani bize. Sayınız artsın, geliriniz düşsün, IBM'e daha çok kazandırın diyor. Siz muz cumhuriyetisiniz diyor. Örgütlenme olmayınca Çin de olursunuz, Vietnam da.

Örgütlenme çalışmalarına 21 Aralık 2007'de start verdik. Önce sendikaya üye olmamızı engellemeye çalıştılar. Toplantılar, özel konuşmalar yapıldı; büyüme, kariyer ve güzel şeyler vaat ettiler. Yine de yılmadan, direnerek

dayanışma gösterdik ve gerekli yasal çoğunluğu 26 Mart 2008 tarihinde elde ettik.

IBM yönetimi, bu kez, toplu sözleşme ve grev yapma hakkımızı geciktirmek için 17 Haziran 2008 tarihinde "gerçeğe aykırı" gerekçelerle itirazda bulundu: Çoğunluk sayısını almamışız ve büro çalışanı değildik. "Buyurun Noter tebligatlarını beraber sayalım" dedik. "Söyleyin, o iş koluna girelim" dedik.

Yetki Belgesine de İtiraz Ettiler

Çalışma Bakanlığı müfettişleri inceleme yaptı ve haklılığımızı ispatladı. IBM işyeri 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun 17 No'lu "Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar" iş kolu olan ve büro çalışanlarının da aralarında olduğu iş koluna tabidir. 20 Eylül 2008 Cumartesi günü bu iş kolu tespit kararı Resmi Gazete'de yayımlandı.

Mahkemenin haklı olduğumuzu söylemesine ramak kalmıştı. Bu sefer de yeni bir itiraz süreci başlattılar; hem de Çalışma Bakanlığı'na karşı. Bakanlığın yapmış olduğu ve Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi'nde yayımlanmış olan hakkımıza itiraz ettiler!

Bizlerle mücadele etmek için yurtdışından "Örgütlenme Yok Edicileri" görevle getirdiler; yeni insan kaynakları yöneticisi atadılar.

Süresiz Eylem Kararlılığı

Ve artık bıçak kemiğe dayandı ve küresel destekçilerimizle birlikte eylem kararı aldık. Hem de süresiz, ta ki IBM mahkeme süreçlerinden feragat edene kadar. Yerde, havada ve suda yapacağımız eylemlerimizi.

Elektrik Mühendisliği: Bu süreçte örgütlenmeye yönelik nasıl engellerle karşılaştınız?

Akay: Çok şey oldu. Özellikle insanları daha iyi tanıma fırsatımız oldu. Ama en büyük sürprizler IBM yönetiminden geldi. IBM haziran ayından bugüne haksız ve anlamsız bir şekilde, sendikamızın temsil ettiği işkoluna ve sayımıza itiraz ediyor. Sayı da ortada, işkolu da. Ama cı belli; süreyi uzatmak.

Biz IBM'nin bu şekilde davranacağını beklemezdik. Çünkü, IBM bize "çalışanlarının sendikası olmasına saygı duyduğunu ve bunun çalışanları yasal hakkı olduğunu" söylüyordu. Meğerse bu sadece sendikalaşmayı isteyen kadar doğruymuş.

Bilişim Sektöründe Beyaz Yaka Açmazı

Elektrik Mühendisliği: Bugüne kadar sektörde örgütlenmenin gerçekleşmemiş olmasını neye bağlıyorsunuz?

Akay: Bilişim sektöründeki çalışanların ortalamasına baktığımızda ve diğer sektördekilerle karşılaştırıldığında ortalama ücret olarak iyi yerdeler, bunu kabul etmek lazım.

Gelir seviyesi ülke ortalamasının üzerinde olan, belirli seviyede sosyal yaşantısı olan, kendisini "müşteri yöneticisi", "ürün yöneticisi", "çözüm ortakları yöneticisi" gibi değişik kimliklerle farklılaştırmış, işçi olduğunu bilmeyen,

öğrendiğinde de hayal kırıklığına uğrayan çalışanlardan oluşuyoruz. Hele bizim gibi ülkelerde sendikaların sadece mavi yakalı el işçileri için var olduğu düşünülüyorsa...

Olayın bir de küresel tarafı var. Beyaz yaka diye bilinen bizim gibi çalışanların sendikası olması istenmiyor. Neden istensin ki? Eğitimli, araştıran, sorunları uluslararası zeminde mütalaa edebilen, yani anlayacağınız sermayenin başına bela olacak bir kitleyiz biz. Hele bizim gibi ülkelerde durum daha da vahim; üretmeden, üzerine değer koyamadan sadece satan ülkelerde. Bizler maliyet olarak görünürüz çalıştığımız yerlerde. Eğer örgütlenirsek, ücretlerimizi, haklarımızı korumaya kalkarsak maliyetler yükselir, yapılacak karları azaltırız.

Küreselleşme oyunu değiştirdi. Son beş yıl bizlere çok şey öğretti. Ucuz işgücünün var olması ve küreselleşme ile sermayenin bu ucuz işgücünden yararlanabilir hale gelmesi, oyuncularını da rolleri de değiştiriyor.

Artık bizlerin de yoksullaşması, Hindistanlı olmamız, Çinli olmamız isteniyor. Hatta bu gizli de değil, bizlere açık açık söyleniyor.

Yasalar ve Anlayış Değişmeli

Elektrik Mühendisliği: Bilişim sektörü çalışanlarının sorunlarının çözülmesi, örgütlenmenin önünün açılması için sizce neler yapılmalı?

Akay: En kestirme ve "keşke" dedirten tek cevap yasal mevzuatın top yekün değiştirilmesi ve AB normlarına getirilmesi. 1982 Anayasası'nın verdiği zararların ortadan kaldırılması gerekir. Bunu şu andaki konjonktürde pek olası göremediğim için alternatif çözüm, sendikaların yeniden yapılanmaları ile başlamalı. Değişen sektörü anlayan, beyaz yaka fokusu oluşturabilen, yeni vizyon oluşturabilen, siyasetin içerisinde olmayan sendikalar. ◀

